

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500239 Història de l'Art	OT	3	1
2500239 Història de l'Art	OT	4	1
2504235 Ciència, Tecnologia i Humanitats	OT	4	1

Professor/a de contacte

Nom: Nuria Llorens Moreno

Correu electrònic: nuria.llorens@uab.cat

Idiomes dels grups

Podeu accedir-hi des d'aquest [enllaç](#). Per consultar l'idioma us caldrà introduir el CODI de l'assignatura. Tingueu en compte que la informació és provisional fins a 30 de novembre de 2023.

Prerequisits

Bons hàbits de lectura. Coneixement de l'anglès a nivell lector

Objectius

El programa de l'assignatura consta de dues parts. En la primera –que ens ocuparà la major part del curs– farem un recorregut al llarg de la història de la fotografia, des dels orígens fins els nostres dies, a partir d'una acurada selecció de temes. L'objectiu d'aquesta part del programa consisteix a familiaritzar-vos amb l'ampli panorama de la història de la fotografia i també a dotar-vos de les eines conceptuals necessàries per analitzar críticament el fenomen fotogràfic i comprendre'l des de múltiples perspectives.

En la segona part del programa, molt més breu i sintètica, farem una introducció al cinema d'art i documental contemporani. Les classes d'aquesta part complementaran les de la primera, amb l'objecte d'acostar-vos a un dels camps més rellevants i actius de la cinematografia actual.

Competències

- Història de l'Art
- Analitzar amb esperit crític, a partir dels coneixements adquirits, l'obra d'art en les seves diferents facetes: valors formals, significat iconogràfic, tècniques i procediments artístics, procés d'elaboració i mecanismes de recepció.

- Interpretar l'obra d'art en el context en el qual es va gestar i relacionar-la amb altres formes d'expressió cultural
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Reconèixer l'evolució de la imatge artística des de l'antiguitat fins a la cultura visual contemporània.
- Reconèixer la problemàtica, el vocabulari i els conceptes fonamentals de la teoria de l'art i del cinema.

Ciència, Tecnologia i Humanitats

- Analitzar les relacions entre naturalesa i cultura utilitzant conceptes de l'antropologia, la filosofia i la història.
- Que els estudiants hagin desenvolupat les habilitats d'aprenentatge necessàries per a emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els seus coneixements al seu treball o vocació d'una forma professional i posseeixin les competències que solen demostrar-se per mitjà de l'elaboració i defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes rellevants d'índole social, científica o ètica.
- Reconèixer la dimensió política, social i cultural del desenvolupament de la ciència i la tecnologia en les diferents etapes històriques.
- Utilitzar de manera crítica les eines digitals i interpretar fonts documentals específiques.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar críticament conceptes bàsics de teoria artística i cinematogràfica i la seva evolució al llarg de la història.
2. Analitzar documents de diferents èpoques històriques.
3. Analitzar els creadors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural.
4. Analitzar els receptors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural.
5. Analitzar les idees artístiques sobre un fenomen artístic en un determinat context cultural.
6. Analitzar les representacions de les sexualitats en les produccions culturals.
7. Analitzar una imatge artística i situar-la en el seu context cultural.
8. Buscar, seleccionar i gestionar informació de manera autònoma tant en fonts estructurades (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa.
9. Definir i explicar amb precisió un objecte artístic amb el llenguatge propi de la crítica d'art.
10. Distingir les transformacions de les relacions de gènere en la història de la cultura.
11. Distingir les tècniques i el procés d'elaboració d'un objecte artístic
12. Efectuar valoracions i correccions del treball propi.
13. Examinar una imatge artística i distingir-ne els valors formals, iconogràfics i simbòlics.
14. Explicar els mecanismes de recepció d'una obra d'art.
15. Identificar els diferents tipus de documents.
16. Participar en debats sobre fets històrics respectant les opinions d'altres participants.
17. Reconstruir el panorama artístic d'un determinat context cultural
18. Reconèixer la representació de la masculinitat en la història de les arts.
19. Relacionar una imatge artística amb altres fenòmens culturals de la seva època.
20. Utilitzar les TIC per a l'organització documental.
21. Valorar altres disciplines afins que ajuden a fer un tractament correcte dels documents: sigil·lografia, cronologia, etc.
22. Valorar l'organització d'un arxiu concret.

Continguts

Programa

FOTOGRAFIA

1. Pensar, llegir i estudiar fotografies. Introducció a l'estudi de la fotografia. Museus, Arxius i Biblioteques: col·leccions i fons.

Modernitat

2. Què és la fotografia? La invenció de la fotografia. L'exploració del mitjà i la tècnica: els/les pioners/es. Els debats sobre la naturalesa i les utilitats de la fotografia: el progressiu reconeixement d'un nou art.

La **visió fotogràfica**: itineraris

3. Viatges i fotografia. Campanyes i expedicions fotogràfiques: el relleu del pintoresquisme. Els viatges a Orient. La fotografia de l'Oest dels Estats Units.

4. La ciutat moderna fotografiada: Nova York, París, Barcelona. Lluny de la ciutat: el cas mexicà. Fotografia i literatura: Edward Weston, Tina Modotti, Paul Strand, Juan Rulfo.

5. Fotografia i avantguardes: experimentació i invenció d'un nou llenguatge.

6. La fotografia com a document social.

Postmodernitat. El «capitalisme de les imatges» i el fenomen de la postfotografia

7. Interrogants a l'entorn de la fotografia avui.

CINEMATÒGRAF

8. El cinema documental: concepte, característiques i possibilitats. Cinema assaig i cinema poètic: una introducció.

Metodologia

Classes expositives i dialògiques

Comentari dels textos i d'obres seleccionats per la professora.

Cerca de documentació i realització d'exercicis escrits.

Treballs: redacció d'assajos crítics a propòsit d'un autor/a, una lectura, una obra.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes en forma de seminari	50	2	1, 3, 4, 5, 7, 9, 11, 16, 17, 19

Tipus: Supervisades

Tutories	20	0,8	1, 3, 4, 5, 16
Tipus: Autònomes			
Cerques bibliogràfiques i documentals	40	1,6	1, 3, 4, 5, 9, 11, 16, 17, 19
Elaboració de treballs: recensions, comentaris de text, etc.	40	1,6	1, 3, 4, 5, 7, 9, 11, 16, 19

Avaluació

AVALUACIÓ CONTINUADA

L'avaluació consistirà en la realització d'un exercici escrit, un comentari d'obres i un comentari de lectures.

En cas de plagi:

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

AVALUACIÓ ÚNICA

L'avaluació única d'aquesta assignatura es regirà per la normativa específica aprovada per la UAB.

Per obtenir una avaluació favorable, cal superar tres evidències:

1. Prova escrita de continguts (50% de la nota final)
2. Treball individual, consistent en la redacció d'un comentari d'obres (20% de la nota final)
3. Treball individual consistent en un comentari de lectures (25% de la nota final)

Llevat que s'indiqui el contrari, les proves d'avaluació única coincidiran amb les dates reservades per a l'avaluació continuada, al final del quadrimestre.

En el moment de realització de cada activitat avaluativa, el professor o la professora informará l'alumnat (Moodle) del procediment i la data de revisió de les qualificacions.

RECUPERACIÓ

Per participar a la recuperació l'alumnat ha d'haver estat prèviament avaluat en un conjunt d'activitats el pes de les quals equivalgui a un mínim de 2/3 parts de la qualificació total (AVALUACIÓ CONTINUADA) o bé lliurar totes les proves previstes (AVALUACIÓ ÚNICA).

Per a l'avaluació única s'aplicarà el mateix sistema de recuperació que per a l'avaluació continuada.

Procediment de revisió d'exàmens:

En el moment de realització de cada activitat avaluativa, la professora informará l'alumnat (Moodle) del procediment i data de revisió de les qualificacions.

Condicions per a la qualificació de 'No avaluable':

L'estudiant rebrà la qualificació de No avaluable sempre que no hagi lliurat més del 30% de les activitats d'avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Comentari d'obres	25 %	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22
Comentari de lectures	35 %	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22
Exercici escrit	40 %	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22

Bibliografia

Bibliografia general A.

Arxiu fotogràfic de Barcelona: <https://ajuntament.barcelona.cat/arxiunicipal/arxiufotografic/ca/home>

Fotografia a Catalunya: <https://www.fotografiacatalunya.cat/ca>

Biblioteca Digital Hispànica: <http://www.bne.es/es/Catalogos/BibliotecaDigitalHispanica/Inicio/index.html>

MNAC:

https://www.museunacional.cat/es/advanced-piece-search?title_1=&title=&field_piece_inventory_number_value=

MEP: <https://www.mep-fr.org/>

Gallica: <https://gallica.bnf.fr/accueil/fr/content/accueil-fr?mode=desktop>

Victoria & Albert Museum <https://www.vam.ac.uk/collections/photographsictoria>

The J. Paul Getty Museum: <https://www.getty.edu/art/photographs/>

Eastman Museum <https://www.eastman.org/collections-online>

Bolton, Richard. *The Contest of Meaning: Critical Histories of Photography*. Cambridge, Massachusetts [etc: The MIT Press, 1989.

Clarke, Graham. *The Photograph / Graham Clarke*. Oxford: [etc: Oxford University Press, 1997.

Clarke, Graham. *The Portrait in Photography / Edited by Graham Clarke*. London: Reaktion Books, 1992.

Henisch, Heinz K., *The Photographic experience, 1839-1914 : images and attitudes*, University Park, Pennsylvania State University Press, 1994.

López, Publio, *Historia de la fotografía en España : fotografía y sociedad, desde sus orígenes hasta el siglo XX*, Lunwerg: Barcelona, 2005.

Marien, Mary Warner, *Photography and its critics : a cultural history, 1839-1900*, Cambridge, Cambridge Univ. Press, 1997.

Nehall, Beaumont, *Historia de la fotografía*, Barcelona, Gustavo Gili, 2002.

Rosenbum, Naomi, *A History of women photographers*, New York : Abbeville, 2000.

Sougez Marie-Loup (coord.), ; M.a de los Santos García Felguera, Helena Pérez Gallardo, Carmelo Vega., *Historia general de la fotografía* , Madrid: Cátedra, 2007.

Tema 1.

Barthes, Roland, *Cámara lúcida. Nota sobre la fotografía*, Parcelona: Paidós, 2009.

Barthes, Roland, *La Torre Eiffel: textos sobre la imagen / Roland Barthes* Barcelona, Paidós, 2001.

Batchen, Geoffrey. *Each Wild Idea: Writing, Photography, History*. Cambridge (Mass.): MIT Press, 2001.

Benjamin, Walter, *Breve historia de la fotografía*, Madrid, Casimiro, 2011.

Berger, John, *Para entender la fotografía*, Barcelona: GG, 2015.

Bonnefoy, Ives, *Poesía y fotografía*, Shangrila, Madrid, 2020.

Dubois, Philippe, *El acto fotográfico y otros ensayos*, la marca editora, Buenos Aires, 2015.

Elkins, James. *Photography Theory / Edited by James Elkins*. New York [etc: Routledge, 2007.

Fontcuberta, Joan (ed.), *estètica fotogràfica*, GG, Barcelona, 2012

Indij, Guido, i Silva, Ana (comps.), *Fotografía y Sociedad*, Buenos Aires: la marca editora, 2017.

Indij, Guido, i Silva, Ana (comps.), *Fotografía y Estética*, Buenos Aires: la marca editora, 2017.
Kracauer, Siegfried, and Laura S. Carugati. *La Fotografía y otros ensayos: el ornamento de la masa 1*. Barcelona: Gedisa, 2008.
Krauss, Rosalind, *Lo fotográfico : por una teoría de los desplazamientos*, Barcelona: GG, 2002.
Sharf, Aaron, *Arte y fotografía*, Madrid : Alianza, 1994.
Shre, Stephen, *The Nature of Photographs*, London: Phaidon, 2007.
Sontag, Susan, *Sobre la fotografía*, Arcàdia, Barcelona, 2029.
Tagg, John. *El Peso de la representación: ensayos sobre fotografías e historias*. Barcelona: Gustavo Gili, 2005.

Tema 2

Batchen, Gofrey, *Arder en deseos: la concepción de la fotografía*, Barcelona: GG, 2004.
Daguerre, Louis J. M., *Historia y descripción de los procederes del daguerreotipo y diorama*, Mallorca, Miquel Font, 1991.
Daniel, Malcolm, *The Photographs of Édouard Baldus*, New York, The Metropolitan Museum of Art, 1994.
Daniel, Malcolm, Eugenia Parry, and Theodore Reff. *Edgar Degas, Photographer*. New York: The Metropolitan Museum of Art, 1999.
La Photographie pictorialiste en Europe: 1888-1918. Rennes: Le Point du Jour, 2005.
Lukitsh, Joanne, and Julia Margaret Cameron. *Julia Margaret Cameron*. London [etc: Phaidon, 2006.
Nadar, *Memorias de un fotógrafo*, Madrid: Casimiro, 2029.
Peracaula, Lourdes. *La Fotografía pictorialista a Espanya: 1900-1936*, Barcelona: Fundació "la Caixa," 1998.
Schaaf, Larry J. *Out of the Shadows: Herschel, Talbot, & the Invention of Photography*. New Haven [etc: Yale University Press, 1992.
Schaaf, Larry J. *The Photographic Art of William Henry Fox Talbot* : Princeton University Press, 2000.
Talbot, William Henry Fox., and Russell D. Roberts. *Huellas de luz: el arte y los experimentos de William Henry Fox Talbot*. Madrid: Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, 2001.
Torrella, R.; García Felguera, M.; Ferrer, J., *El daguerotip. L'inici de la fotografia*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2014.
V.V.A.A., *Victorian giants: The birth of art photography*, National Portrait Gallery, London, 2018.

Tema 3

Bayard, Hippolyte. *Bayard*. Paris: Prisma, 1943.
Días, Maite, J. Laurent. 1816-1886, Ministerio de Cultura, Madrid, 2016.
Fontanella, Lee, and Gerardo F. Kurtz. *Charles Clifford, fotógrafo de la España de Isabel II*. Madrid: El Viso, 1996
Fabian, Rainer., and Hans-Christian Adam. *Masters of Early Travel Photography*. London: Thames and Hudson, 1983.
García Felguera, María de los Santos. *Viajeras, fotógrafas y turistas en el siglo XIX*. Palma de Mallorca: Institut d'Estudis Baleàrics. Conselleria d'Educació i Cultura de les Illes Balears, 2009.
García Felguera, María de los Santos., *Imagen romántica de España*, Madrid: Ministerio de cultura. Dirección general de bellas artes, archivos y bibliotecas, 1981.
Khemir, Mounira. *L'Orientalisme: l'Orient des photographes au XIXe siècle*. Evreux: Centre national de la photographie, 1994
Mondenard, Anne de. *La Mission héliographique: cinq photographes parcourent la France en 1851*. Paris: Monum, éditions du patrimoine, 2002.
Naef, Weston J., James N. Wood, and Therese Thau Heyman. *Era of Exploration: the Rise of Landscape Photography in the American West, 1860-1885*. Buffalo: Albright-Knox Art Gallery, 1975.
Peltre, Christine. *L'atelier du voyage: les peintres en Orient au XIXe siècle*. Paris: Le Promeneur, 1995.

Tema 4.

Abbott, Berenice, and Estrella de Diego Otero. *Selección de escritos*. Madrid: Ivorypress, 2020.
Alfred Stieglitz, Washington: National Gallery of Art, 1983.
Álvarez Bravo, Manuel, Laura González Flores, and Gerardo . Mosquera. *Manuel Álvarez Bravo*. Madrid: Fundación MAPFRE, Instituto de Cultura, 2012.
Atget, Eugène, *Les silencis d'Atget. Une antologie de textes*, Textuel, París, 2016.
Cartier-Bresson, Henri, *Ver es un todo : entrevistas y conversaciones (1951-1998)*, Barcelona : GG, 2014.
Daniel, Malcolm, Stieglitz, Steichen, Strand, Yale University Press, Cambridge (Mass.), London, 2010
Eugène Atget : el París de 1900, València : Institut Valencià d'Art Modern, 1991.
Frizot, Michel, Wanaverbeck, Annie-Laure, Andre Kertész, Yale University Press, New Haven-London, 2010.

Henri Cartier-Bresson, DVD, Madrid : Avalon, 2007.

Krippner, James. Paul Strand en México. Madrid: La Fábrica, 2010.

Millstein, Barbara Head, and Sarah M Lowe. Consuelo Kanaga: an American Photographer. New York: Brooklyn Museum in association with University of Washington Press, 1992.

Newhall, Nancy Wynne, and Beaumont Newhall. From Adams to Stieglitz: Pioneers of Modern Photography , New York: Aperture, 1989.

Nieto Sotelo, Jesús, and Elisa Lozano Alvarez. Tina Modotti: una nueva mirada. México: CNCA/ Centro de la Imagen, Universidad Autónoma del Estado de Morelos, 2000.

Rauschenberg, Christopher, Paris changing revisiting Eugène Atget's Paris, New York : Princeton Architectural Press, 2007.

Richard. Lorenz, and Manfred. Heiting. Imogen Cunningham, 1883-1976. Köln: Taschen, 2001.

Rulfo, Juan, and Andrew Dempsey. El Fotógrafo Juan Rulfo. Primera edición. Barcelona: RM Verlag, S.L., 2017.

Tomkins, Calvin. Paul Strand: Sixty Years of Photographs. New York: Aperture, 1976.

Torrella, R. Et al. , Frederic Ballell fotoperiodista, Barcelona: Institut de Cultura de Barcelona, 2000.

Weissberg, Stephanie. Lola Álvarez Bravo: Picturing México. St. Louis, MO: Pulitzer Arts Foundation, 2018.

Weston, Edward, and Nancy Wynne Newhall. Edward Weston: the Flame of Recognition: His Photographs Accompanied by Excerpts from the Daybooks & Letters /. London: Gordon Fraser, 1971.

Tema 5

Ades, Dawn, Photomontage, London : Thames & Hudson, 2010.

Anders, Günther, 1902-1992.; Grosz, George, 1893-1959.; Heartfield, John, 1891-1968, L'Art est en danger, Paris : Éditions Allia, 2012.

Drudi, Maria i Fiori, Teresa, Archivi del Futurisme, De Luca, Roma, 1986.

Krauss, Rosalind, L'amour fou: photography and surrealisme, Abbeville Press, 1985.

Lista, Giovanni, Cinema e fotografia futurista, Milano: Skira, 2001.

Lodder, Christina, El Constructivismo ruso, Madrid: Alianza, 1988.

Man Ray, Tutti gli scritti, Milano: feltrinelli, 1081.

Moholy-Nagy, Laszlo, Pintura, fotografia, cine y otros escritos sobre fotografia, GG, Barcelona, 2005.

Sichel, Kim, Germaine Krull Photographer of Modernity, Cambridge, MA, London: The MIT Press, 2000.

Tema 6

BONET, Juan Manuel; RAMONEDA, Josep; MENDELSON, Jordana; ENNIS, Helen. Margaret Michaelis: fotografia, vanguardia i política a la Barcelona de la República (en català, anglès). Barcelona: CCCB, 1999.

Frank, Robert, introduction by Jack Kerouac, The Americans, New York : Scalo, 1995.

Freund, Gisèle, La fotografia como documento social, Barcelona: GG, 2017.

Indij, Guido, i Silva, Anna (Coords.), Fotografía y Sociedad, La marca editora, Buenos Aires, 2017.

Lugon, Olivier, El Estilo documental : de August Sander a Walker Evans : 1920-1945, Salamanca : Ediciones Universidad de Salamanca, 2010.

Rosenheim, Jeff, and Karan Rinaldo. Diane Arbus: in the Beginning 1956-1962. London: Yale University Press, 2016.

Stange, Maren. Symbols of Ideal Life: Social Documentary Photography in America: 1890-1950 / Maren Stange. Cambridge: Cambridge University Press, 1992.

Sekula, Allan, Photography against the grain : essays and photo works 1973-1983, London: Mack, 2016.

Sontag, Susan, Sobre la fotografia, Arcàdia, Barcelona, 2029.

Taro, Gerda et al. Gerda Taro. Barcelona: MNAC, 2009.

Tema 7

Burgin, Victor, Ensayos, Barcelona: GG, 2004.

Fontcuberta, Joan, La cámara de Pandora: La fotografi@ después de la fotografia, Ed. Gustavo Gili, Barcelona, 2010.

Fontcuberta, Joan, La fúria de las imágenes, Galaxia Gutemberg, Barcelona, 2020.

Mitchell, W.J.T., ¿Qué quieren las imágenes? : una crítica de la cultura visual, Vitoria-Gasteiz : Sans Solei, 2027.

Ribalta, Jorge. Efecto real: debates posmodernos sobre fotografia. Barcelona: Gustavo Gili, 2004.

Bibliografía general B

Filmoteca de Catalunya: <https://www.filmoteca.cat/web/ca>

Barbera, Alberto, and Roberto Turigliatto. Leggere il cinema ,Milano: Arnoldo Mondadori, 1978.

Bresson, Robert, Notas sobre el cinematógrafo, Árdora, Madrid, 1999.
Burch, Noël, and Francisco Llinás. El Tragaluz del infinito: contribución a la genealogía del lenguaje cinematográfico. Madrid: Cátedra, 1987.
Duras, Marguerite. Les yeux verts / Marguerite Duras. Paris: Cahiers du Cinema, 1987.
Kracauer, Siegfried. Teoría del cine: la redención de la realidad física / Siegfried Kracauer. Barcelona [etc: Paidós, 1989.
Pezzella, Mario. Estética del cine / Mario Pezzella. Madrid: A. Machado Libros, 2004

Tema 8

Dulac, Germaine, Ecrits sur le cinema 1919-1937, París, 1994
Eisenstein, Sergei M., Teoría y técnica cinematográfica, Rialp, Madrid, 1989.
Kracauer, Siegfried. De Caligari a Hitler: historia psicológica del cine alemán / Siegfried Kracauer; [traducción de Héctor Grossi]. Barcelona [etc: Paidós, 1985.
Sánchez-Biosca, Vicente. Cine y vanguardias artísticas: conflictos, encuentros, fronteras. Barcelona [etc: Paidós, 2003.
Seguer, Daniel et al.(eds.), En torno a la Nouvelle Vague. Rupturas y horizontes de la modernidad. Valencia: Instituto Valenciano de Cinematografía Ricardo Muñoz Suay, 2002
Vertov, Dziga. Cine-ojo: [textos y manifiestos]. Madrid: Fundamentos, 1974

Tema 9

Carrera, Pilar; Talens, Jenaro, El relato documental, Cátedra: Madrid, 2018.
Català, Josep M., Estética del ensayo. La forma ensayo, de Montaigne a Godard, PUV, València, 2014.
Cerdán Los Arcos, José Francisco. et al. Documental y vanguardia. Madrid: Cátedra, 2005.
Hamery, Roxane, Antony Fiant, and Éric Thouvenel. Agnès Varda: le cinéma et au-delà. Presses universitaires de Rennes, 2009.
Kahana, Jonathan, The Documentry film reader: history, theory, criticism, Oxford University Press, Oxford, 2016.
Michaud, P. A., Sur le film,Macula, París, 2016.
Provitina, Gustavo. El Cine-ensayo: la mirada que piensa. Buenos Aires: La Marca Editora, 2014.
Ragghianti, Carlo Ludovico. Cinema arte figurativa. 3a ed. Torino: Giulio Einaudi ed., 1964.
Torreiro, M. i Cerdán, i J., Documental y vanguardia, Madrid, 2005.
Warren, Shiyh, Subject to reality. Women and Documentary Film, University of Illinois Press, Illinois, 2019.

Programari

Si calgués un programari específic s'indicaria oportunament.